Web programiranje

Dr. Goran Aritonović

goran.aritonovic@bpa.edu.rs

kabinet 211

Softver

- Visual Studio Community 2022 (17.5)
- Visual Studio Code
- SQL Server 2019 (2017) Express
- SQL Server Management Studio Express
- Docker Desktop

Uvod u ASP.NET core MVC web aplikacije

ASP.NET core

- ASP.NET core je besplatan, open-source web framework
- ASP.NET je modularni framework i radi na Windows, Linux, ili Mac operativnom sistemu
- Verzija ASP.NET Core 7.0 (novembar 2022)
- Isporučuje se u vidu Nuget paketa
- Omogućava kreiranje web aplikacija i web API-ja
- Lako se integriše sa različitim klijentskim tehnologijama
- Koristi Model-View-Controller (MVC) pattern

MVC patern

MVC patern uključuje sledeće komponente:

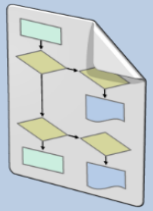

Models

Modeli su skup klasa koje opisuju podatke sa kojima radimo.

Views

Pogledi su komponente koje generišu korisnički interfejs aplikacije

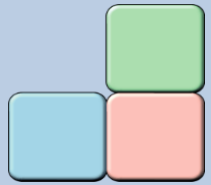

Controllers

Kontroleri su komponente koje upravljaju korisničkim zahtevima, rade sa modelom, i odabiraju pogled kome prosleđuju podatke

Kreiranje ASP.NET Core web aplikacije -1

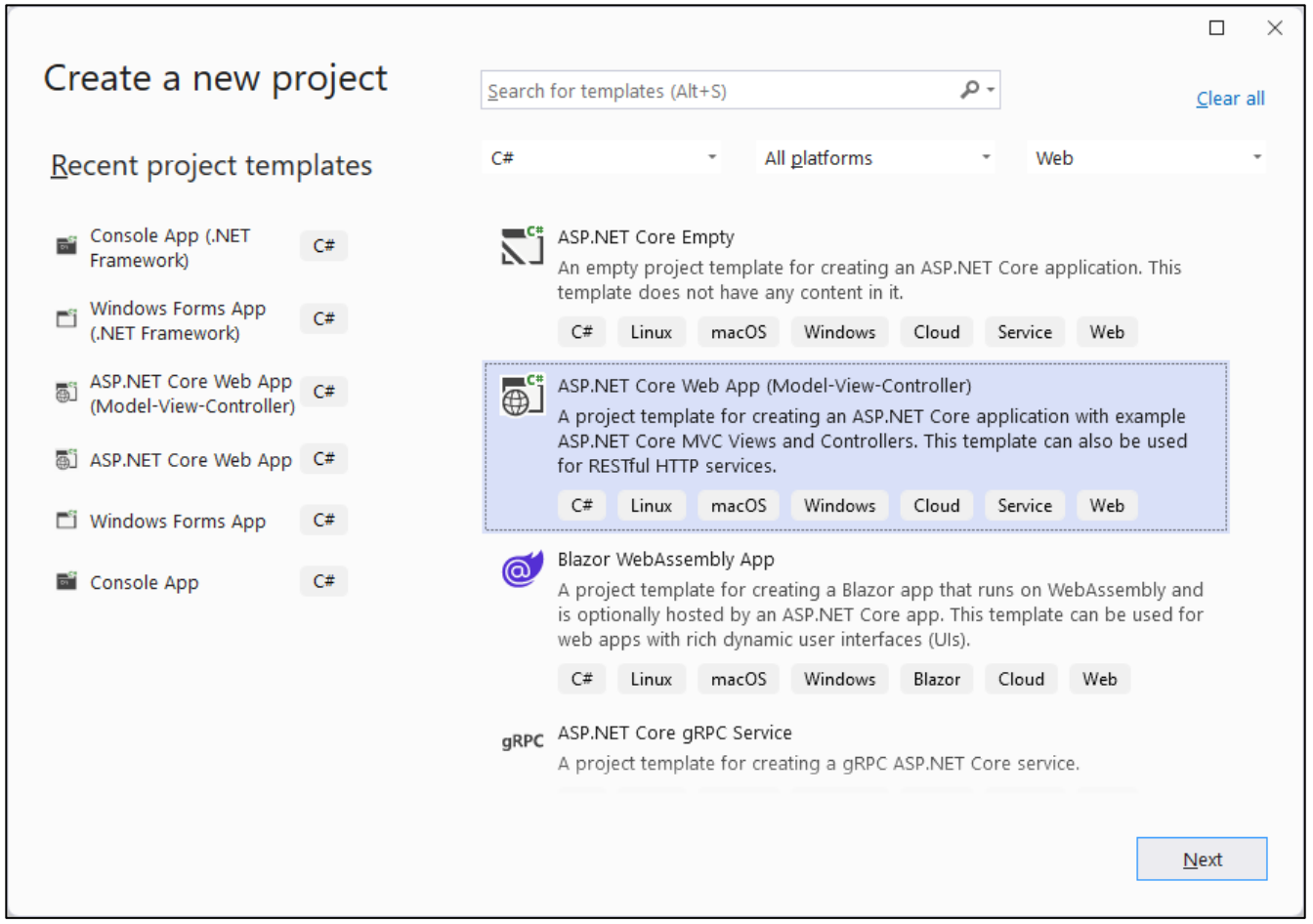

Kreiranje ASP.NET Core web aplikacije -2

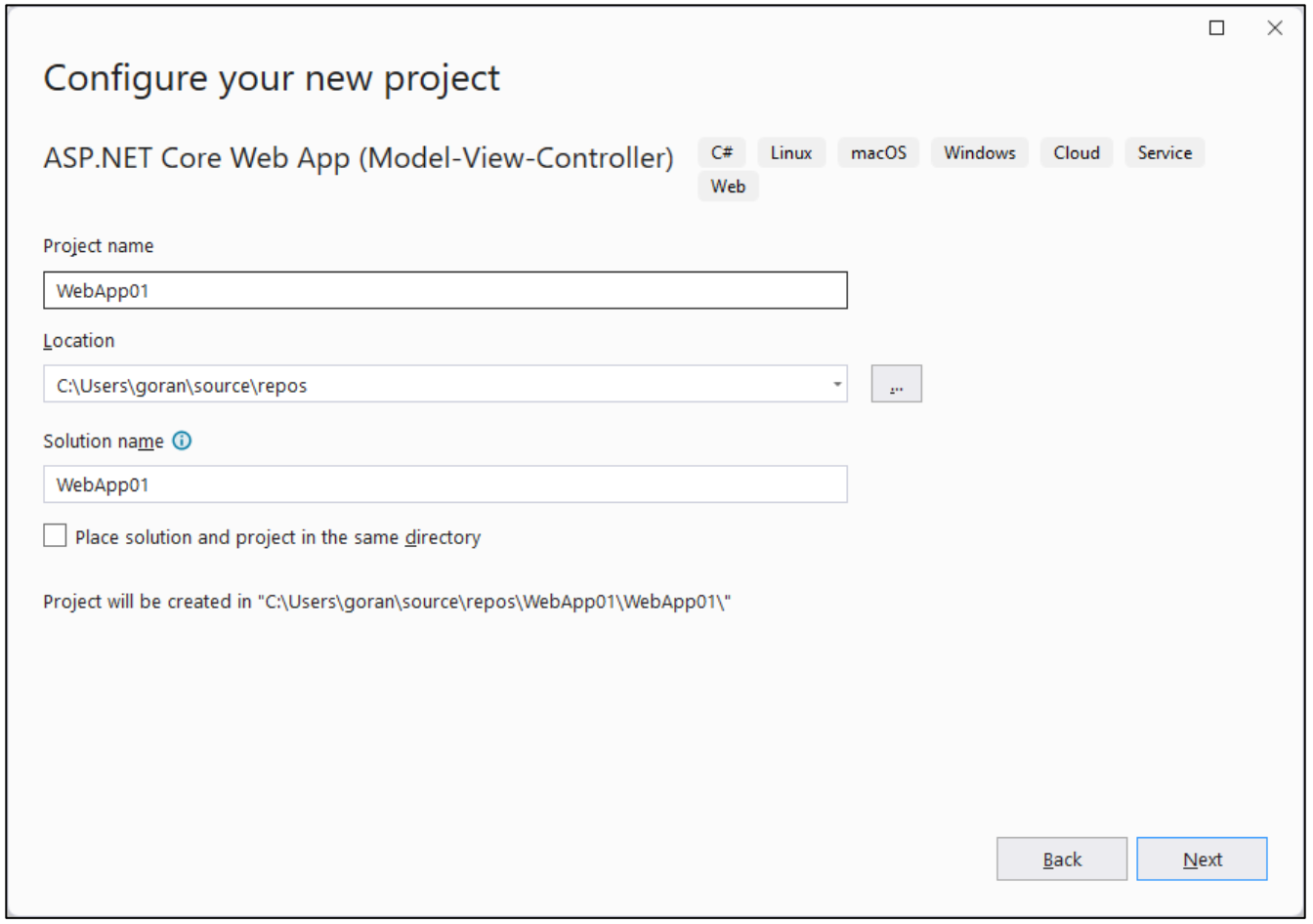

Kreiranje ASP.NET Core web aplikacije -3

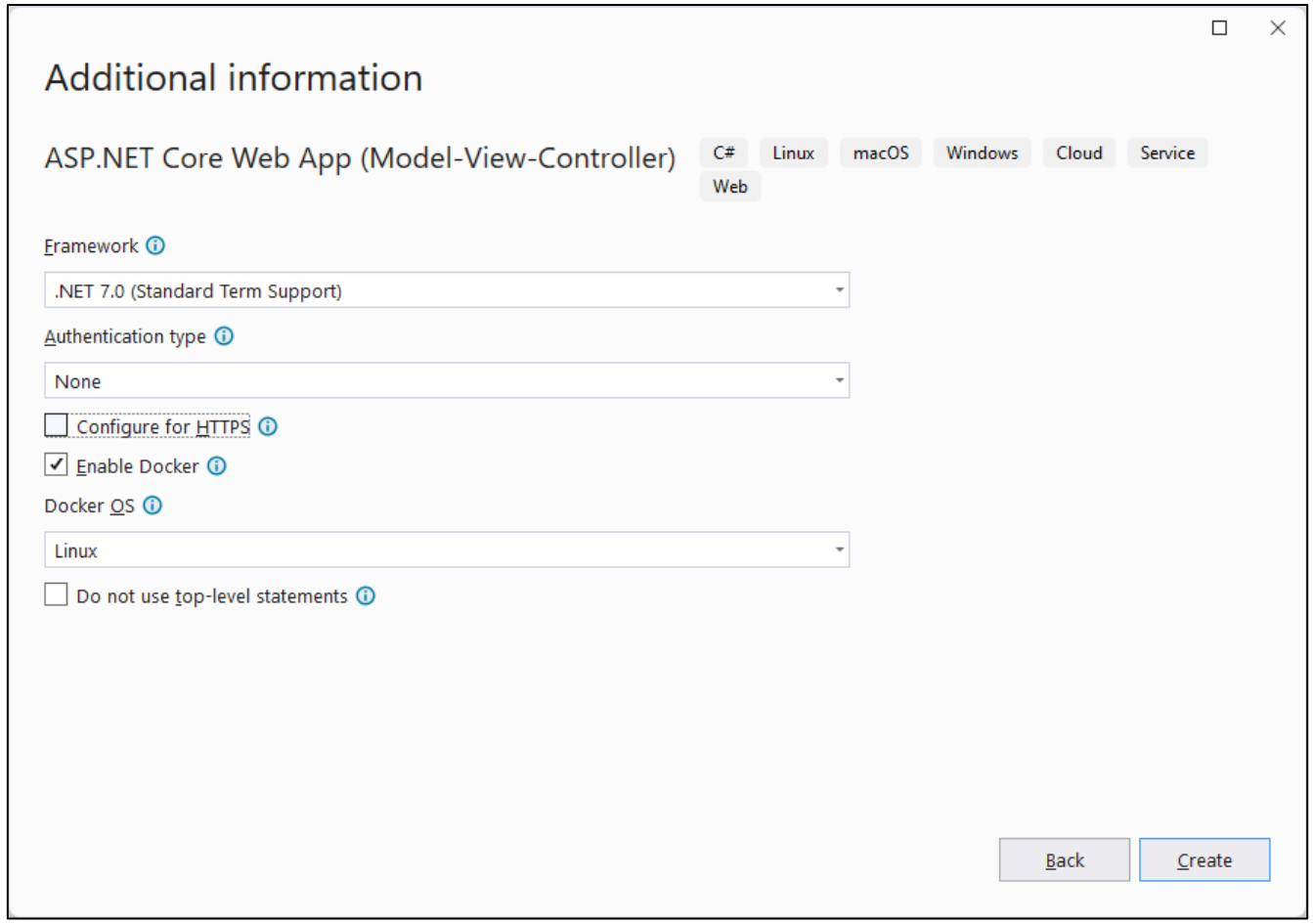

Docker Desktop

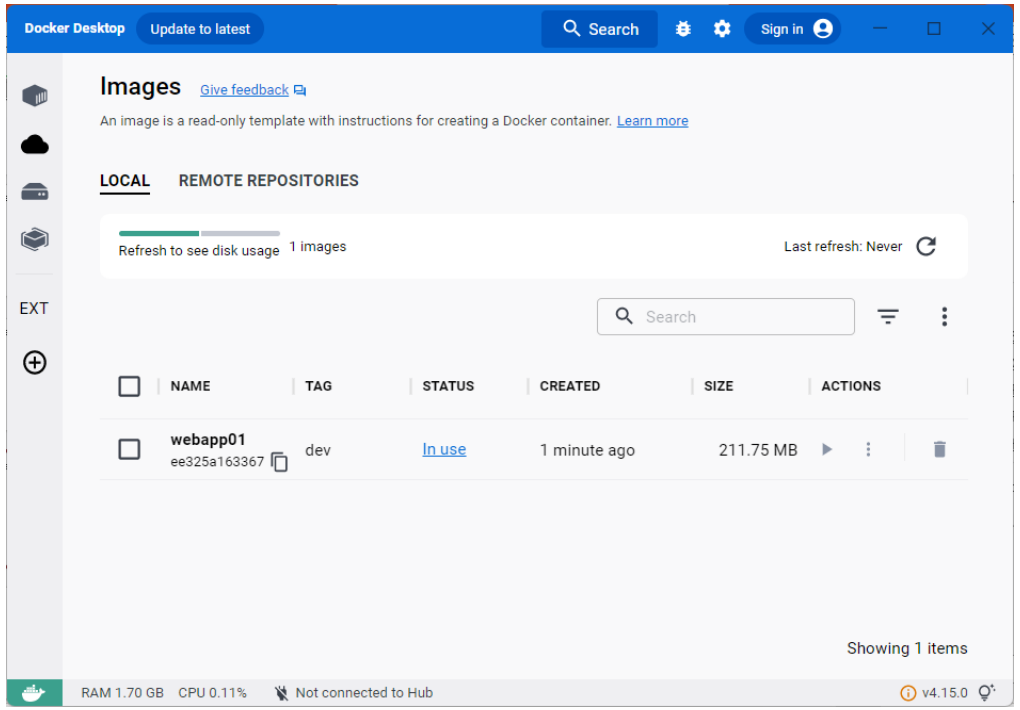

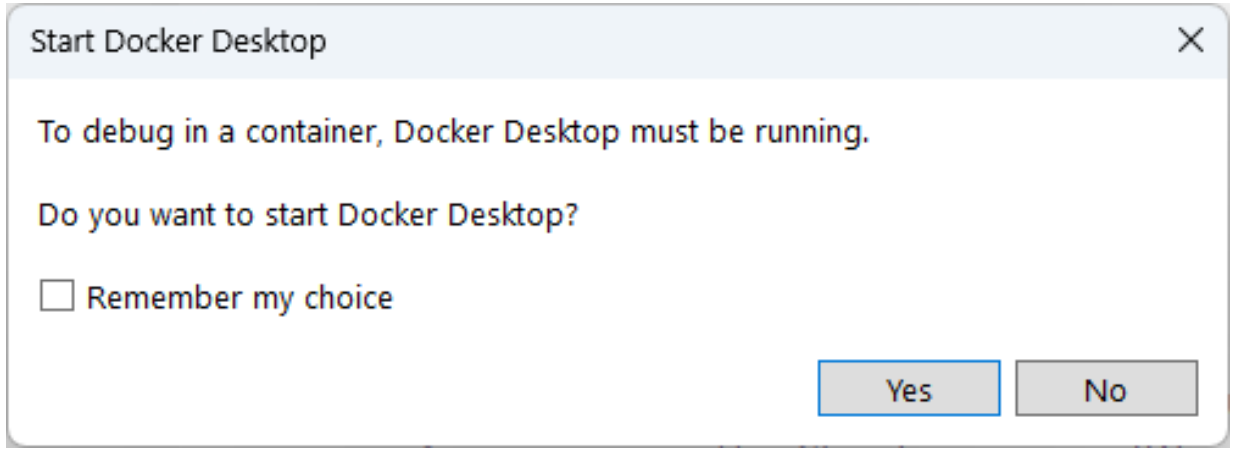

Struktura ASP.NET Core web aplikacije

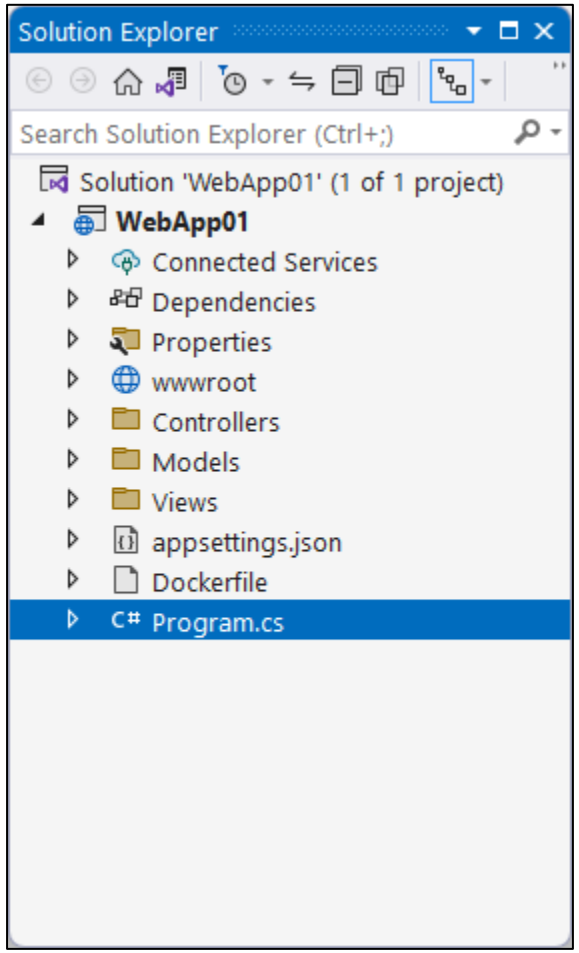

Folder aplikacije

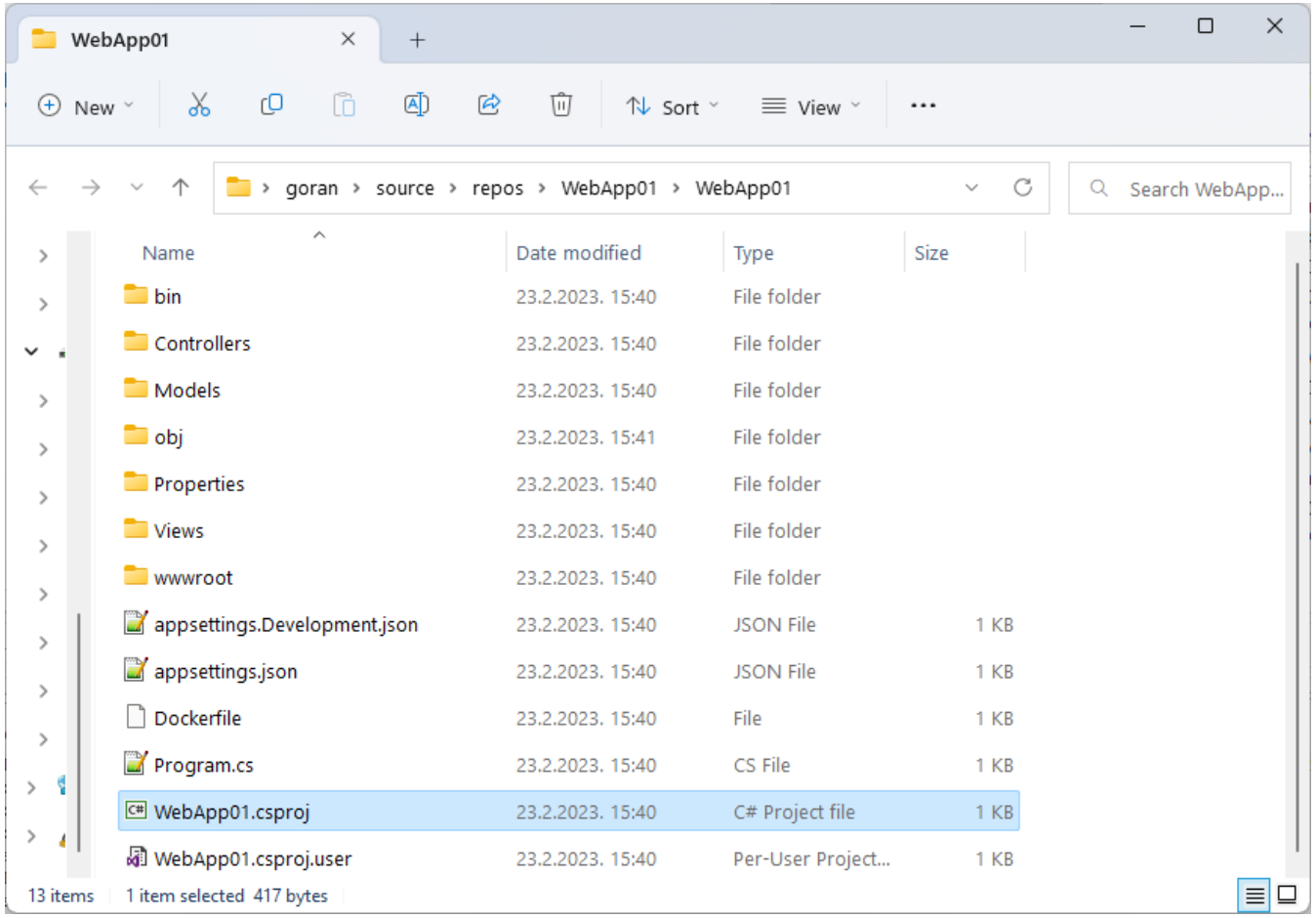

Fajl .csproject

Desni klik na projekat pa opcije Edit Project File

```
<Project Sdk="Microsoft.NET.Sdk.Web">

  <PropertyGroup>
    <TargetFramework>net7.0</TargetFramework>
    <Nullable>enable</Nullable>
    <ImplicitUsings>enable</ImplicitUsings>
    <DockerDefaultTargetOS>Linux</DockerDefaultTargetOS>
  </PropertyGroup>

  <ItemGroup>
    <PackageReference Include="Microsoft.VisualStudio.Azure.Containers.Tools.Targets"
Version="1.17.2" />
  </ItemGroup>

</Project>
```

Folder properties fajl launchSettings.json

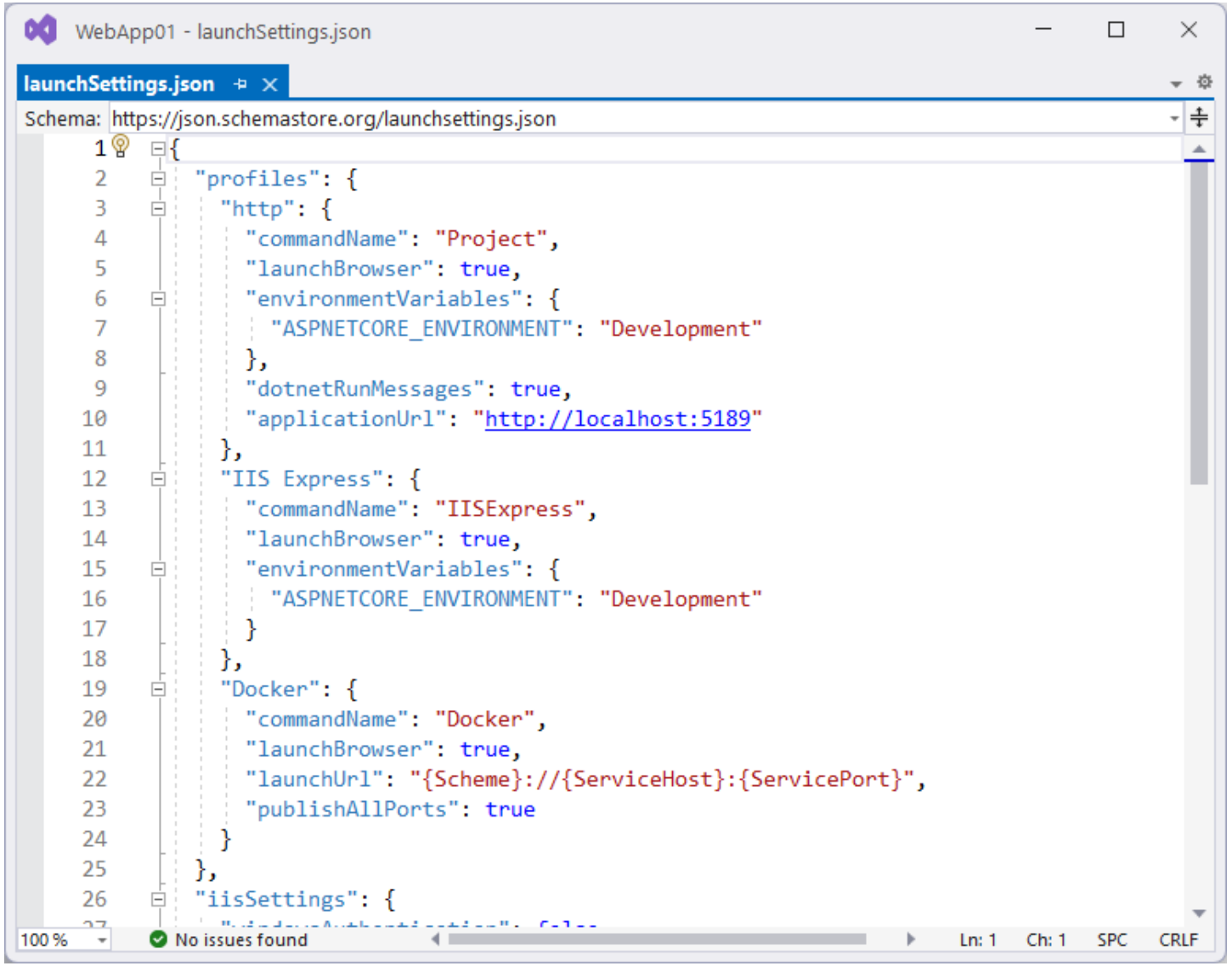

Prikaz profila za pokretanje aplikacije

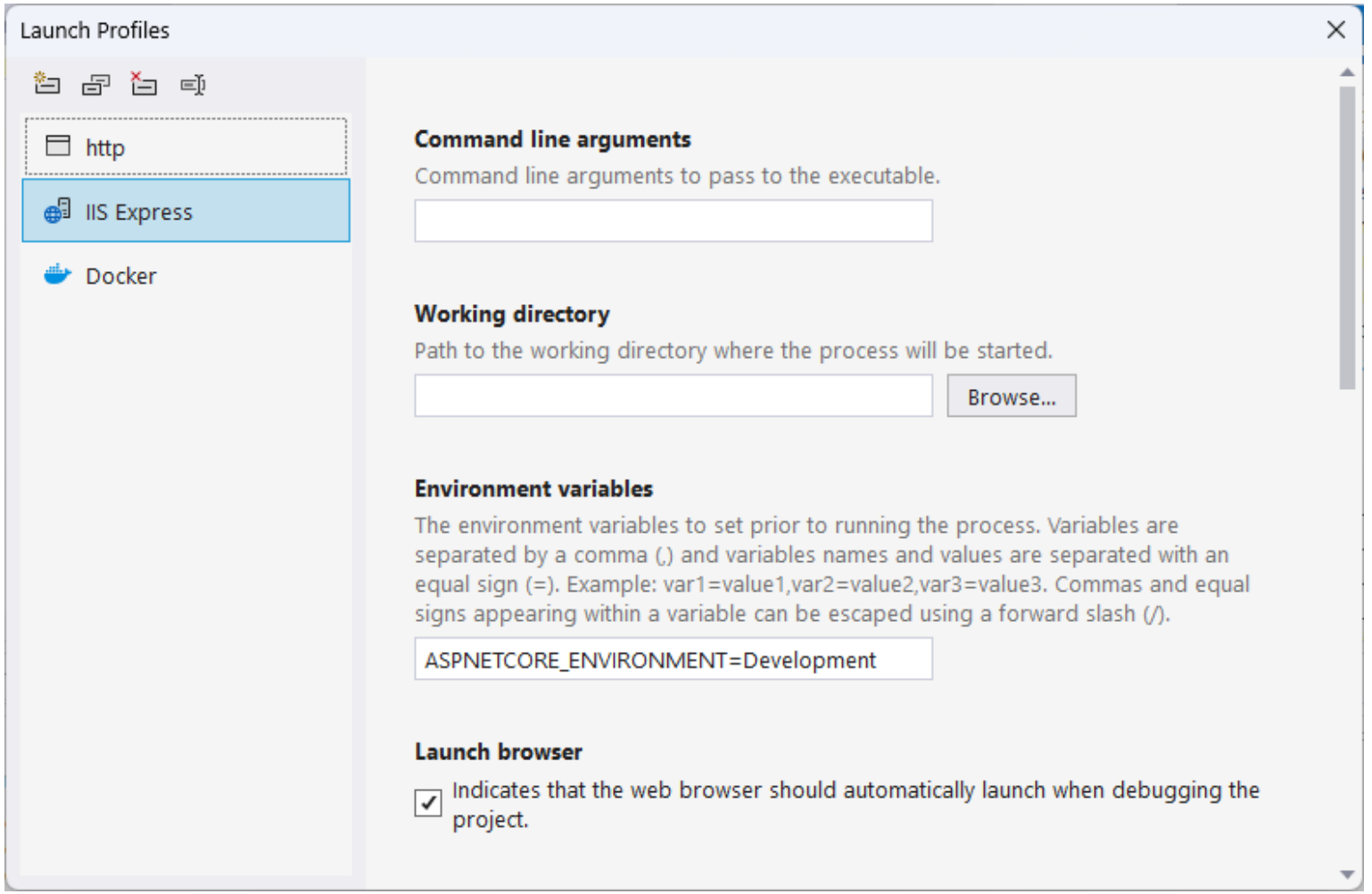

Folder wwwroot

- Unutar podfoldera foldera wwwroot čuvaju se statički fajlovi
- Svi fajlovi unutar foldera wwwroot su javno dostupni
- Novi projekat sadrži biblioteke jquery i bootstrap

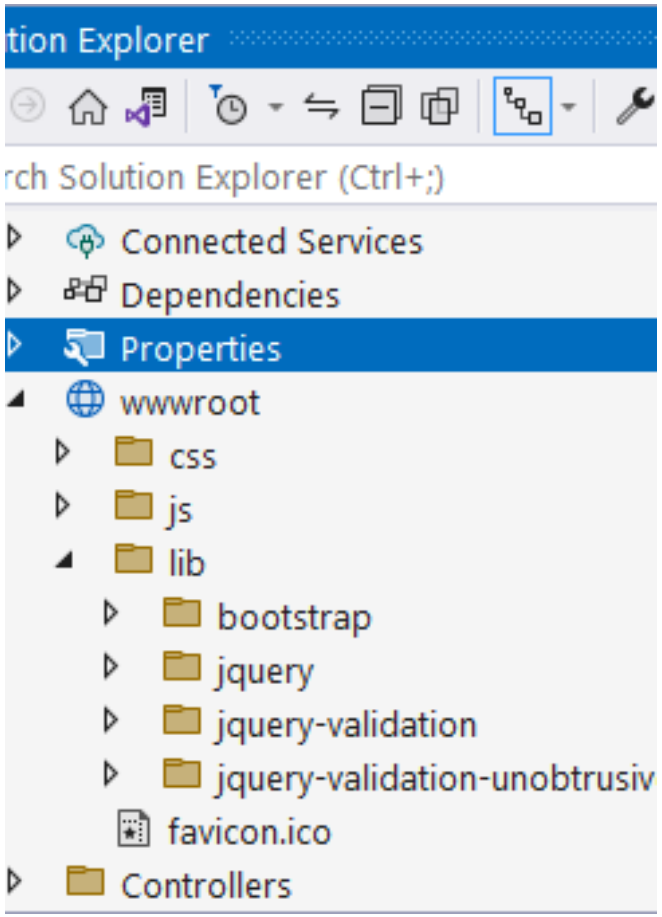

Dodavanje klijentskih biblioteka

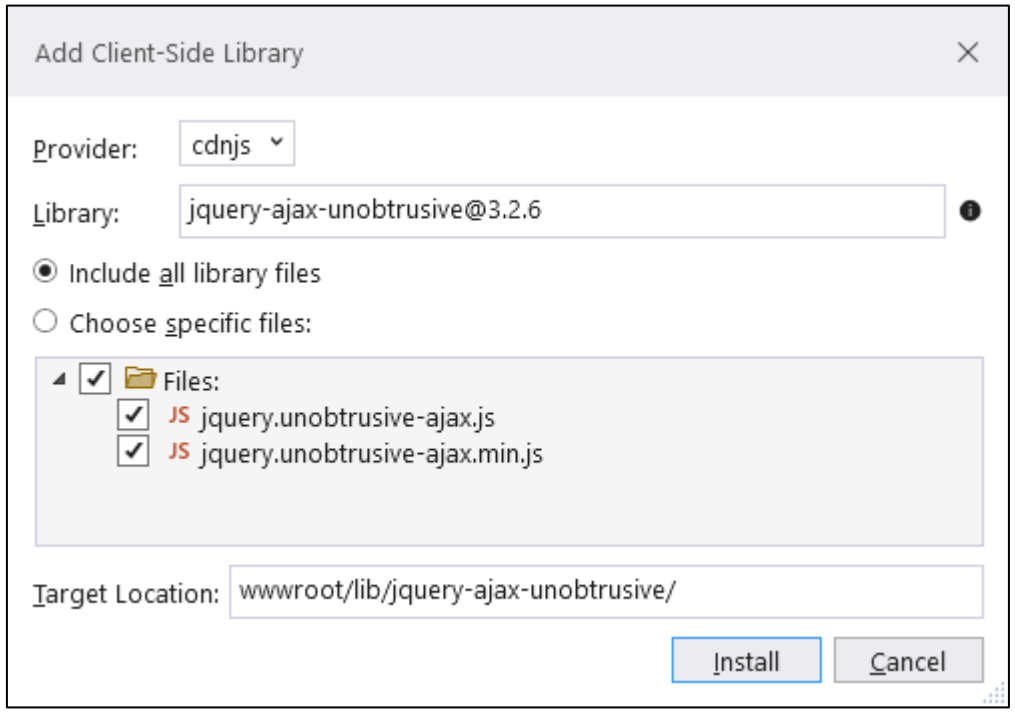

Desni klik na folder lib Add Client-Side library
ili
Project meni opcija Add Client-Side library

cdnjs.com

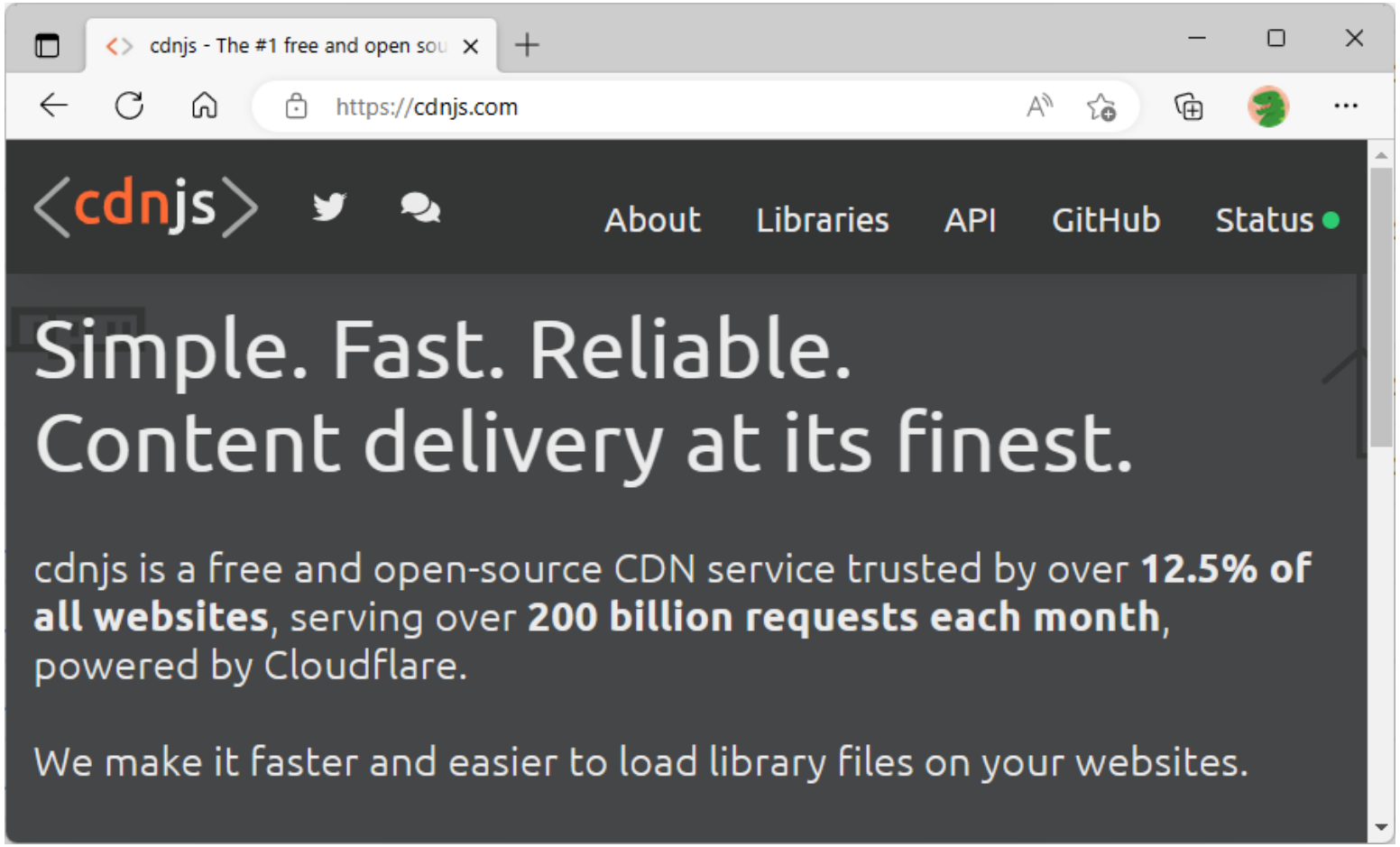
cdnjs - The #1 free and open sou
https://cdnjs.com
cdnjs
About
Libraries
API
GitHub
Status
Simple. Fast. Reliable.
Content delivery at its finest.
cdnjs is a free and open-source CDN service trusted by over **12.5% of all websites**, serving over **200 billion requests each month**, powered by Cloudflare.
We make it faster and easier to load library files on your websites.

Dodavanje serverskih biblioteka

Project -> Manage Nuget Packages

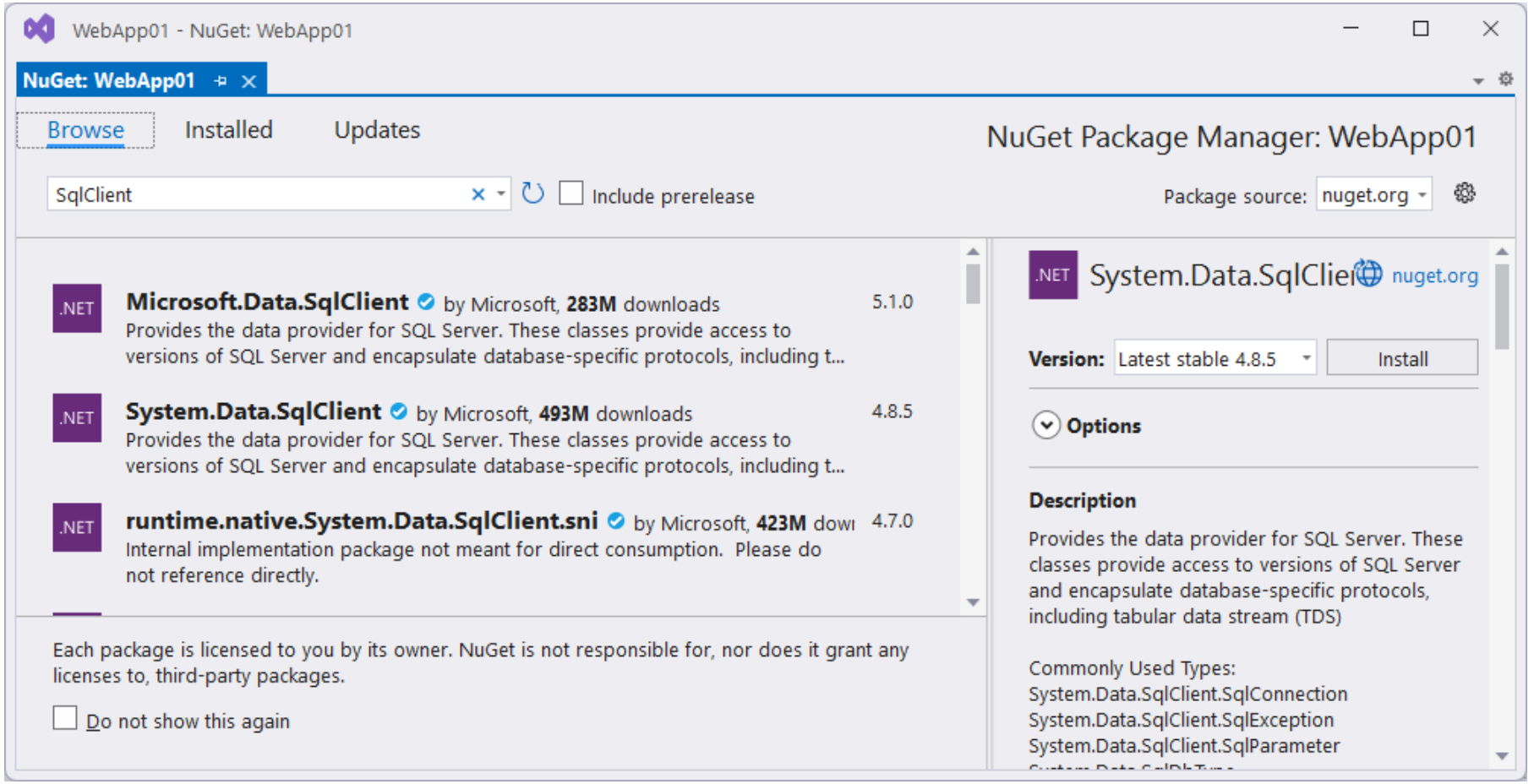

Fajl .csproj

```
<Project Sdk="Microsoft.NET.Sdk.Web">

  <PropertyGroup>
    <TargetFramework>net7.0</TargetFramework>
    <Nullable>enable</Nullable>
    <ImplicitUsings>enable</ImplicitUsings>
    <DockerDefaultTargetOS>Linux</DockerDefaultTargetOS>
  </PropertyGroup>

  <ItemGroup>
    <PackageReference Include="Microsoft.VisualStudio.Azure.Containers.Tools.Targets"
Version="1.17.2" />
    <PackageReference Include="System.Data.SqlClient" Version="4.8.5" />
  </ItemGroup>

</Project>
```

www.nuget.org

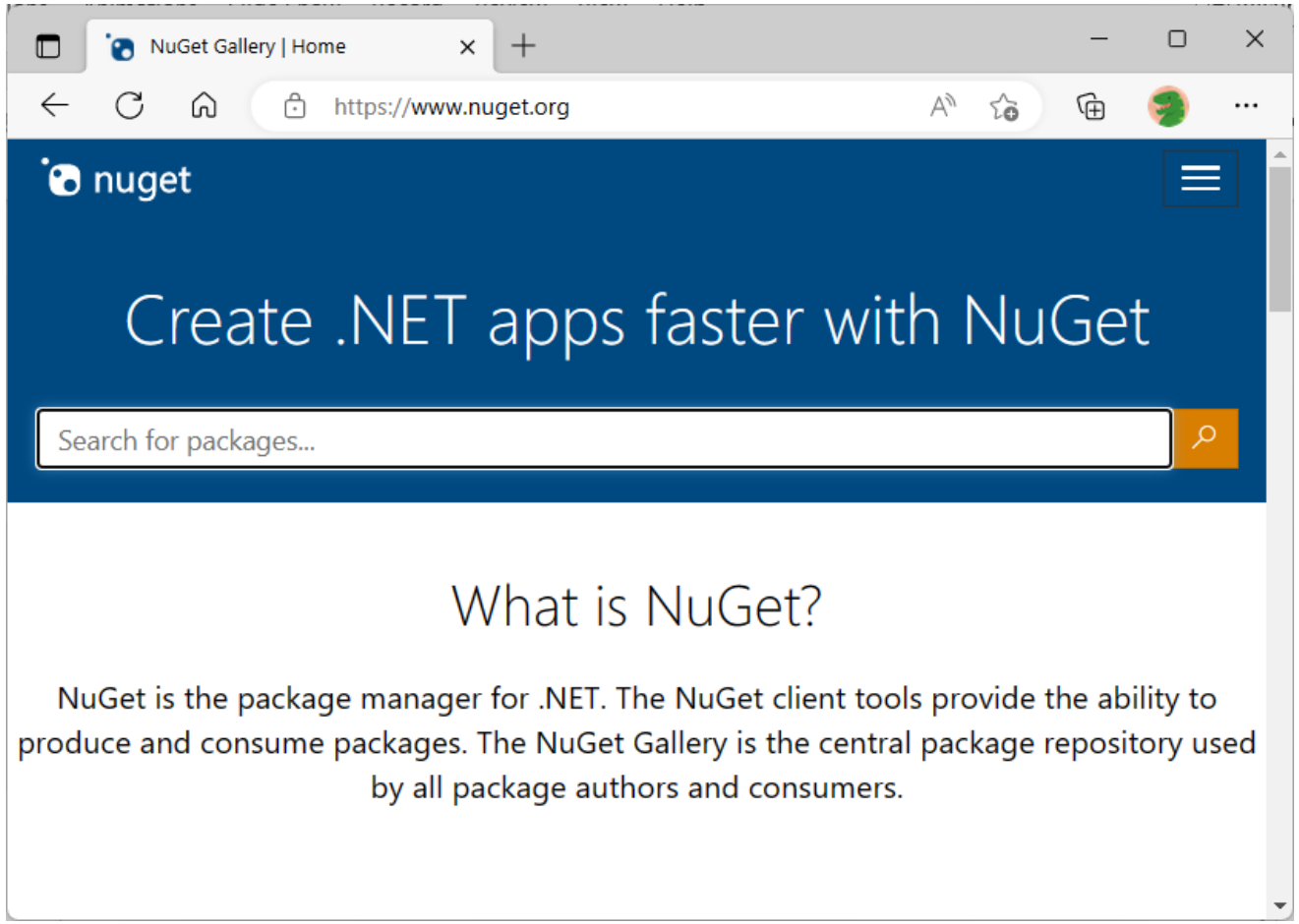

Dependency Injection container

- Servis je klasa u ASP.NET Core web aplikaciji koja će biti korišćena u drugoj klasi
- ASP.Core ima ugrađen Dependency Injection container koji vrši automatsko ubacivanje klase servisa u zavisnu klasu
- Servis se mora registrovati pre korišćenja
- Nakon registracije servis se može koristiti bilo gde u aplikaciji
- U aplikaciji je samo potrebno da u konstruktoru zavisne klase kao parametar definišemo referencu tipa servisa i DI kontejner će je automatski ubaciti

Middleware

- ASP.NET Core uvodi koncept koji se zove middleware
- Middleware je komponenta koja se izvršva pri svakom zahtevu
- Middleware se sastoji od komponenti koje obrađuju zahtev putem protočne obrade
- Middleware se konfiguriše unutar fajla Program.cs
- Redosled kojim su komponente dodate određuju redosled kojim se pozivaju pri obradi zahteva i obrnutom redosledu pri odgovoru
- Redosled middleware komponenti je bitan za sigurnost, perfomanse aplikacije i njenu funkcionalnost.

Protočna obrada zahteva

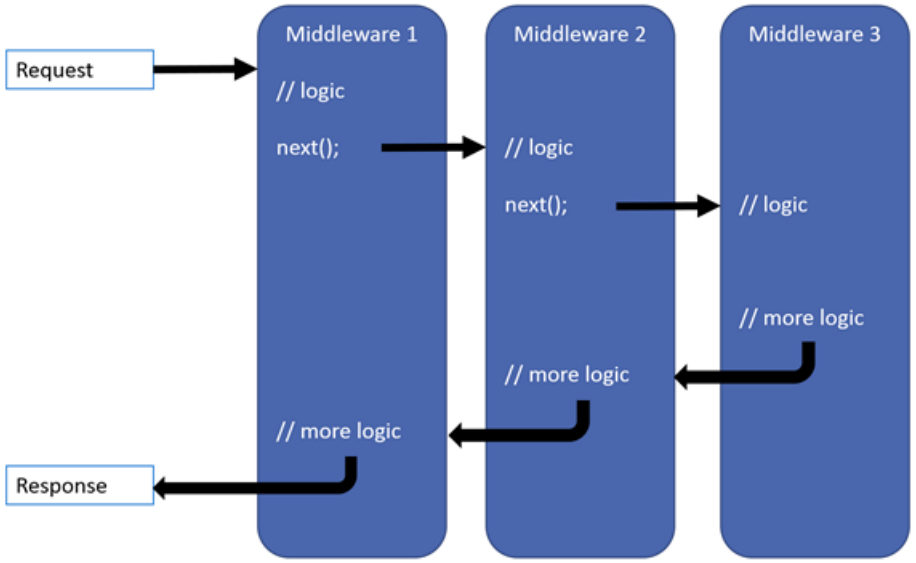

- Zahtev se prosleđuje od jedne do druge komponente
- Svaka komponenta može odlučiti da ne prosledi zahtev sledećoj komponenti što se zove kratko spojanje protočne obrade zahteva
- Kratko spajanje je često poželjno jer se izbegava nepotreban rad.
- Npr. komponenta za obradu statičkih fajlova može vratiti zahtev za statičkim fajlom i prespojiti ostatak protočne obrade.

Fajl Program.cs

```
var builder = WebApplication.CreateBuilder(args);

// Add services to the container.
builder.Services.AddControllersWithViews();

var app = builder.Build();

// Configure the HTTP request pipeline.
if (!app.Environment.IsDevelopment())
{
    app.UseExceptionHandler("/Home/Error");
}
app.UseStaticFiles();

app.UseRouting();

app.UseAuthorization();

app.MapControllerRoute(
    name: "default",
    pattern: "{controller=Home}/{action=Index}/{id?}");

app.Run();
```

Fajl Program.cs

- Prvo se kreira instanca klase **WebApplicationBuilder** korišćenjem metode CreateBuilder klase WebApplication
- Zatim se u kolekciju servisa aplikacije registruju MVC specifični servisi korišćenjem metode **AddControllersWithViews**
- Web aplikacije se kreira korišćenjem **Build** metode
- Nakon toga se konfiguriše middleware komponenta tj. protočna obrada http zahteva
- Zatim se konfigurišu endpointi za rutiranje
- Pozivom metode **run** startuje se web aplikacije

Novi hosting model

- ASP.NET Core 7.0 aplikacije koriste novi minimalni hosting model
- Registracija i konfigurisanje servisa i protočna obrada zahteva se konfiguriše unutar fajla Program.cs
- Podrazumevano se za pokretanje aplikacije koristi Kestrel web server

Kestrel web server

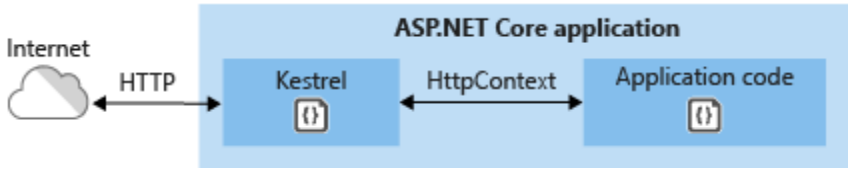

- Kestrel ne podržava deljenje iste IP adrese i porta između više aplikacija
- Ne može da hostuje više web sajtova na istoj IP adresi i portu

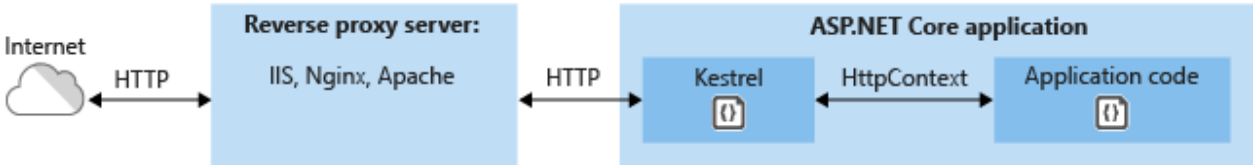

- Integracija sa IIS web serverom
- Reversni proxy server (IIS) prima HTTP zahteve sa interneta i prosleđuje ih kestrelu vršeći prethodno neku obradu
- Scenario koji zahteva reverzni proxy je kada imamo više aplikacija koje dele istu IP adresu i port i rade na istom serveru

Prvo pokretanje ASP.NET Core web aplikacije

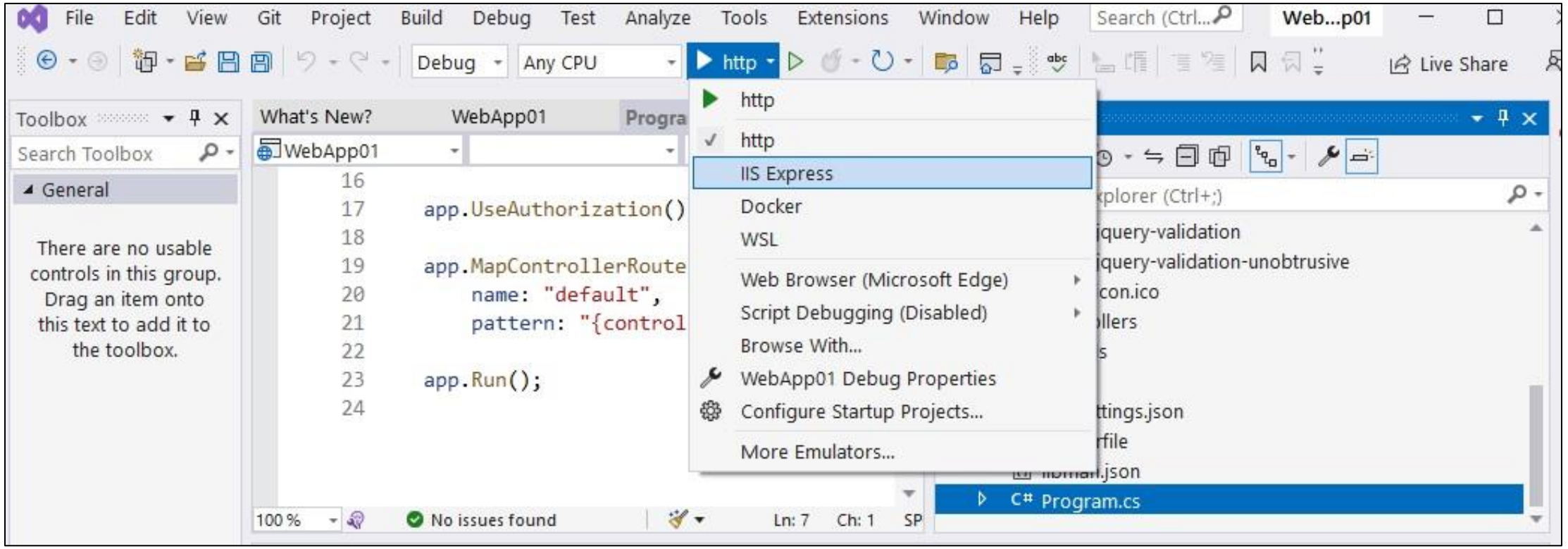

Prvo pokretanje ASP.NET Core web aplikacije korišćenjem Kestrel servera (http profil)

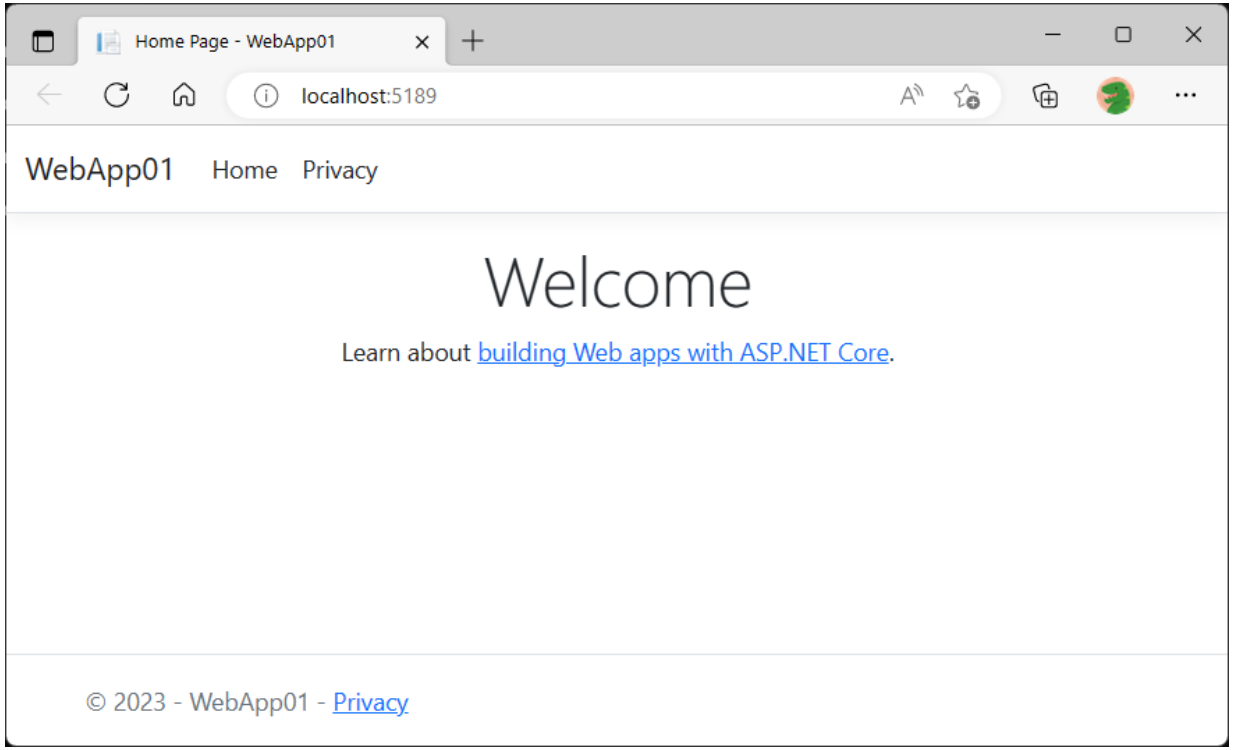

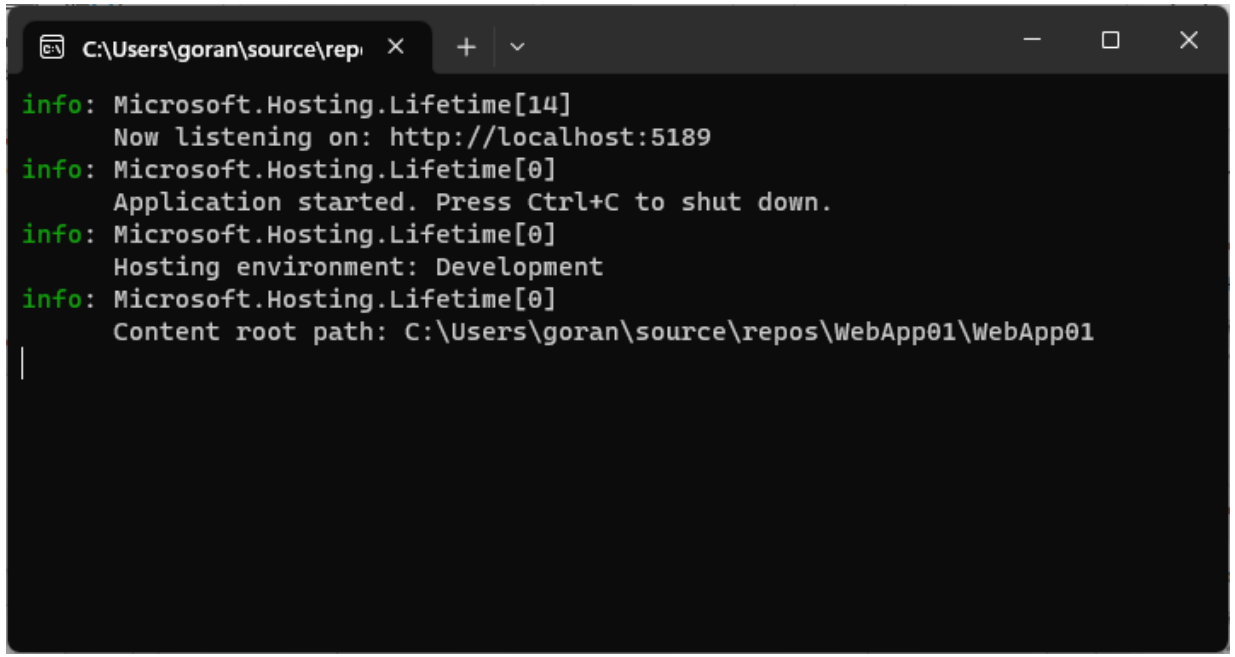

Prvo pokretanje ASP.NET Core web aplikacije – profil iis

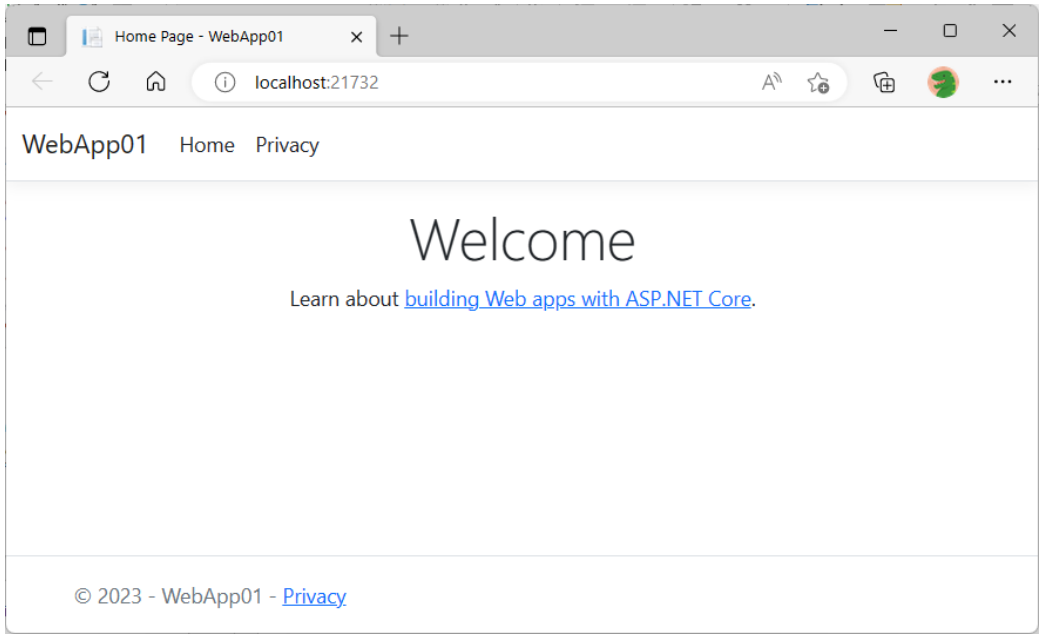

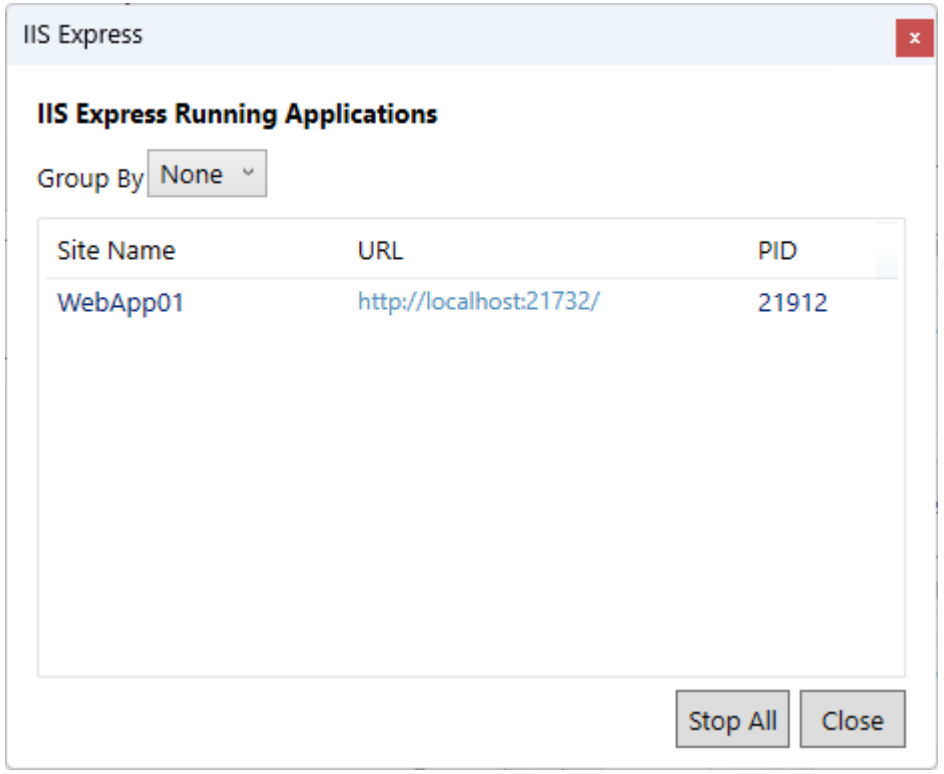

Pokretanje aplikacije iz terminala

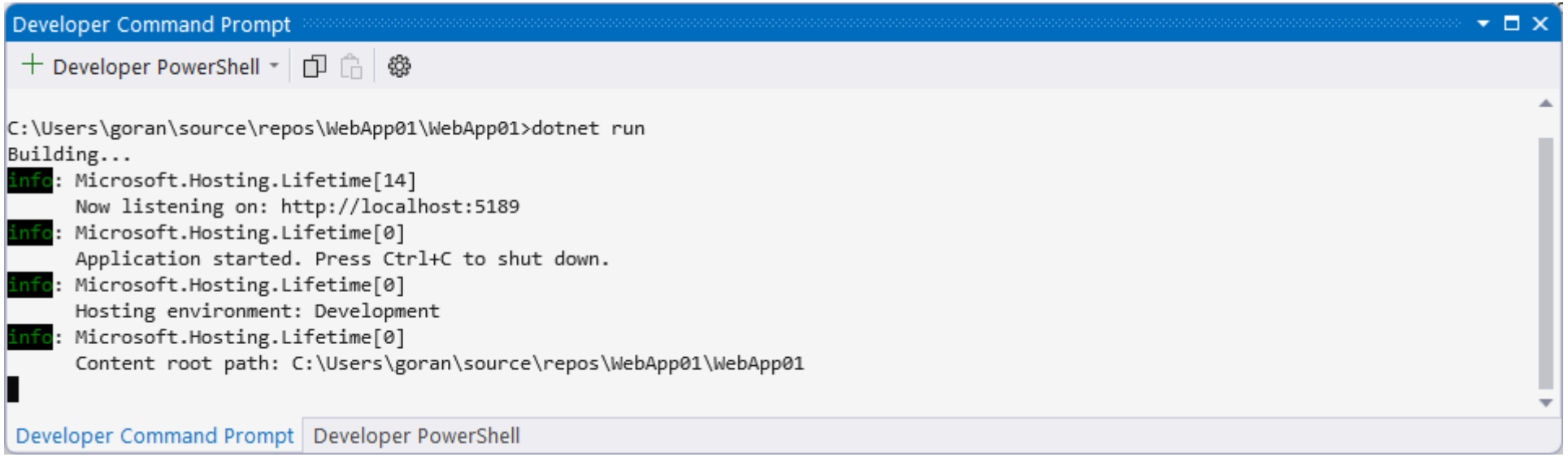

View->Terminal za prikaz terminala

dotnet run – pokretanje web aplikacije

ViewData i ViewBag

Klasa HomeController.cs

```
public class HomeController : Controller
{

    public IActionResult Index()
    {
        return View();
    }
}
```

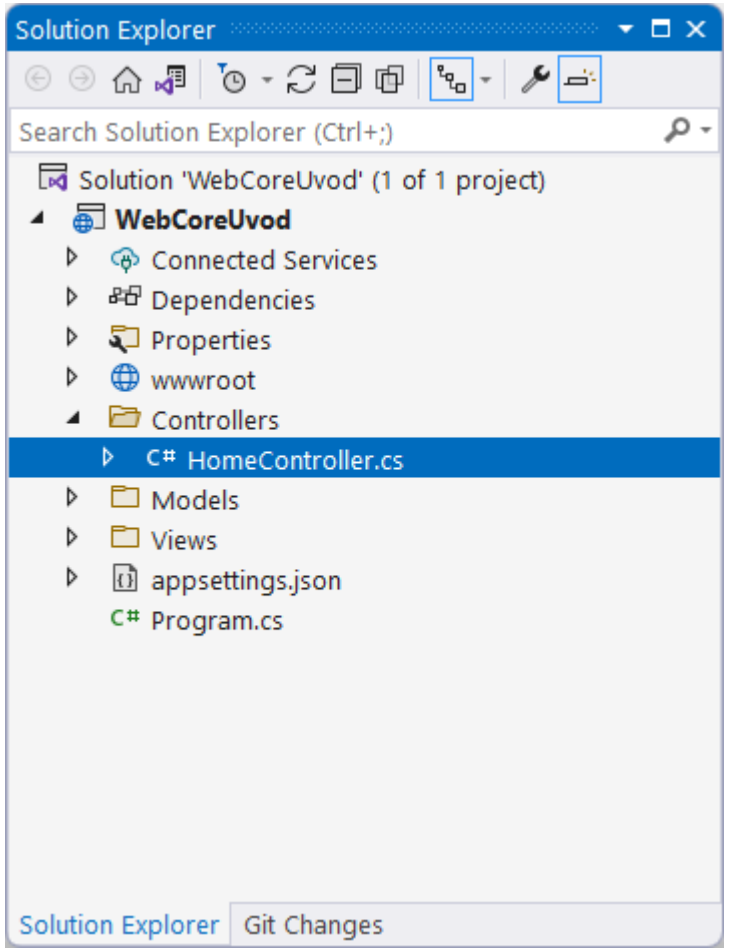

Index pogled klase HomeController

```
@{
    ViewData["Title"] = "Home Page";
}

<div class="text-center">
    <h1 class="display-4">Welcome</h1>
    <p>Learn about <a href="https://docs.microsoft.com/aspnet/core">building Web apps with
ASP.NET Core</a>.</p>
</div>
```

ViewData

- ViewData je rečnik koji sadrži key-value parove
- Ključevi su stringovi
- Koristi se za prosleđivanje podataka iz kontrolera ka pogledu
- Kada se pristupa podacima iz pogleda moramo izvršiti neophodno kastovanje ukoliko ne čuvamo stringove

Prosleđivanje podataka Index pogledu HomeController klase

```
public IActionResult Index()
{
    ViewData["brojPonavljanja"]= 5;
    ViewData["poruka"] = "Uvod u ASP.NET Core web aplikacije";

    return View();
}
```

Kada se unutar akcione metode ne napiše ime pogleda kome se prosleđuju podaci, već samo return View(); onda se podaci prosleđuju pogledu koji ima isto ime kao i akciona metoda.

Pogled Index.cshtml

```
@{
    ViewData["Title"] = "Home Page";
}

    <div class="row">
        <div class="col-6">
            @for (int i = 0; i < (int)ViewData["brojPonavljanja"]; i++)
            {
                <span>Poruka: @ViewData["poruka"]</span><br />
            }
        </div>

    </div>
```

Generisani html

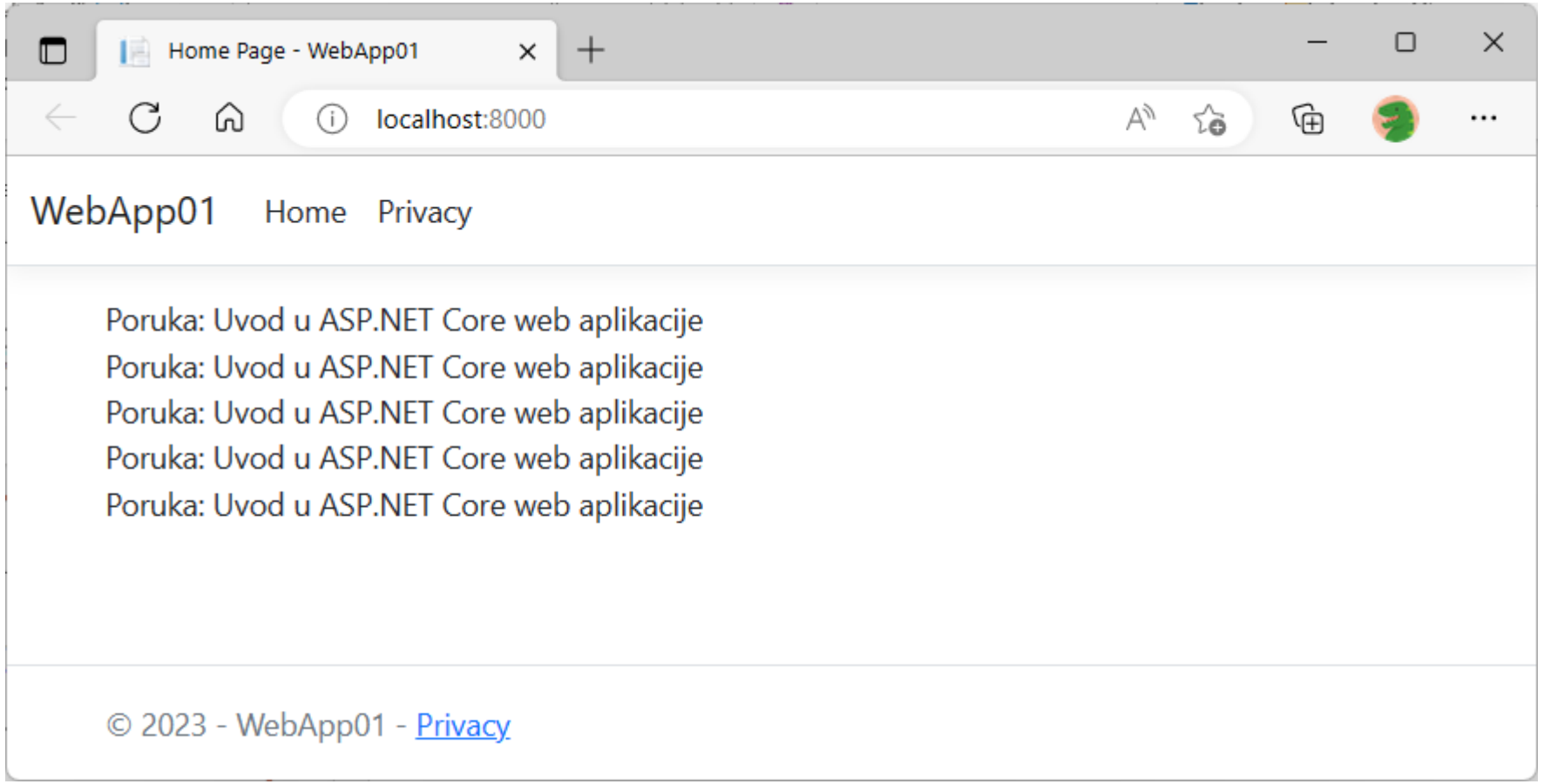

ViewBag

- Koristi se za prenos podataka iz kontrolera ka pogledu
- ViewBag je dinamički objekat unutar koga se dninamički definišu svojstva
- ViewBag ne zahteva kastovanje pri iščitavanju vrednosti iz njega
- Svojstvo unutar ViewBaga ne sme da se poklopi sa ključem ViewData rečnika

Definisanje dinamičkih svojstava

```
public IActionResult Index()
{
    ViewBag.brojPonavljanja = 5;
    ViewBag.poruka = "Uvod u ASP.NET Core web aplikacije";
    return View();
}
```

Pogled Index.cshtml

```
<div class="row">
    <div class="col-md-6">
        @for (int i = 0; i < ViewBag.brojPonavljanja; i++)
        {
            <span>Poruka: @ViewBag.poruka</span><br />
        }
    </div>

</div>
```

Prosleđivanje podataka metodi kontrolera

Kreiranje praznog MVC kontrolera

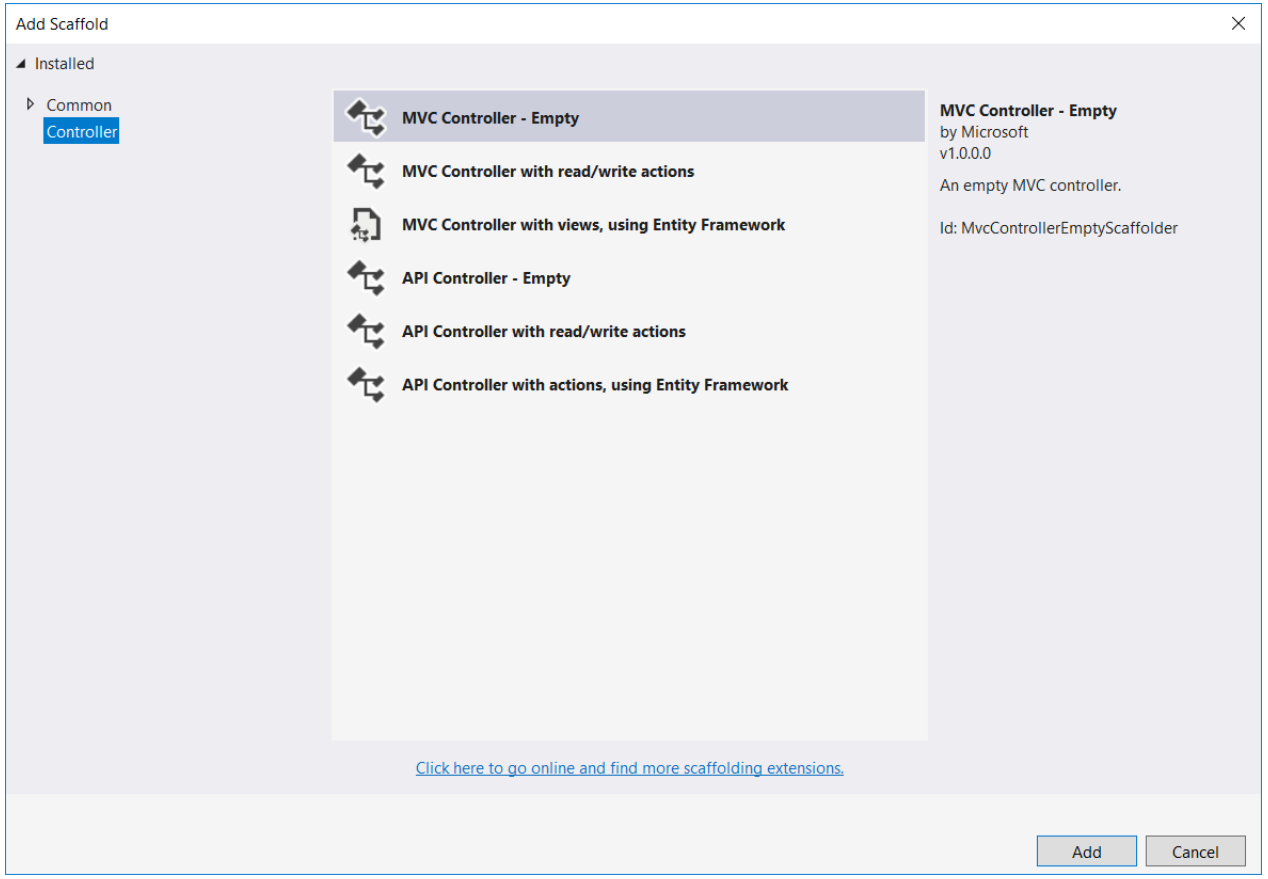

Imenovanje kontrolera

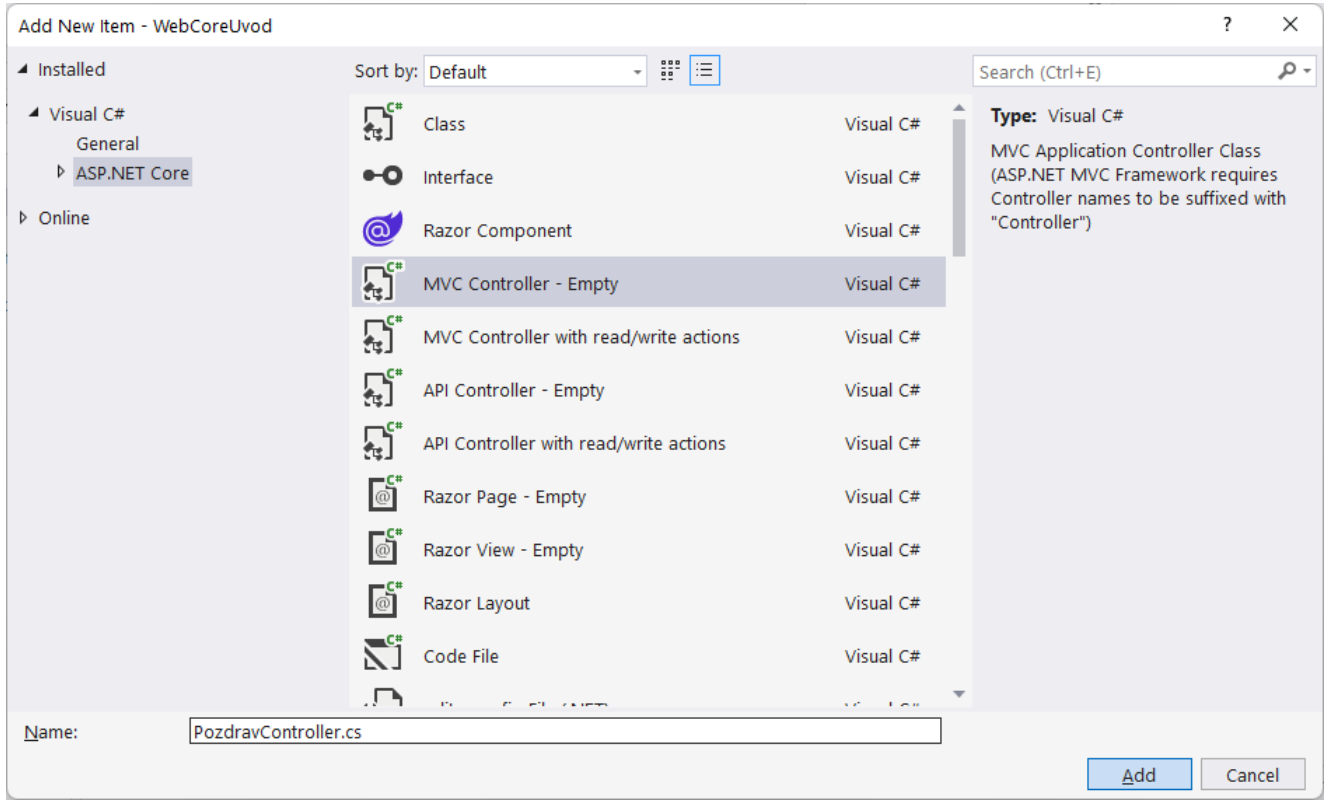

Klasa PozdravController

```
public class PozdravController : Controller
{
    public IActionResult Index()
    {
        return View();
    }
}
```

Index metoda klase PozdravController

```
public IActionResult Index()
{
    ViewBag.poruka = "Zdravo";
    return View();
}
```

Index pogled PozdravController klase

Desni klik unutar metode Index pa opcija Add-> View

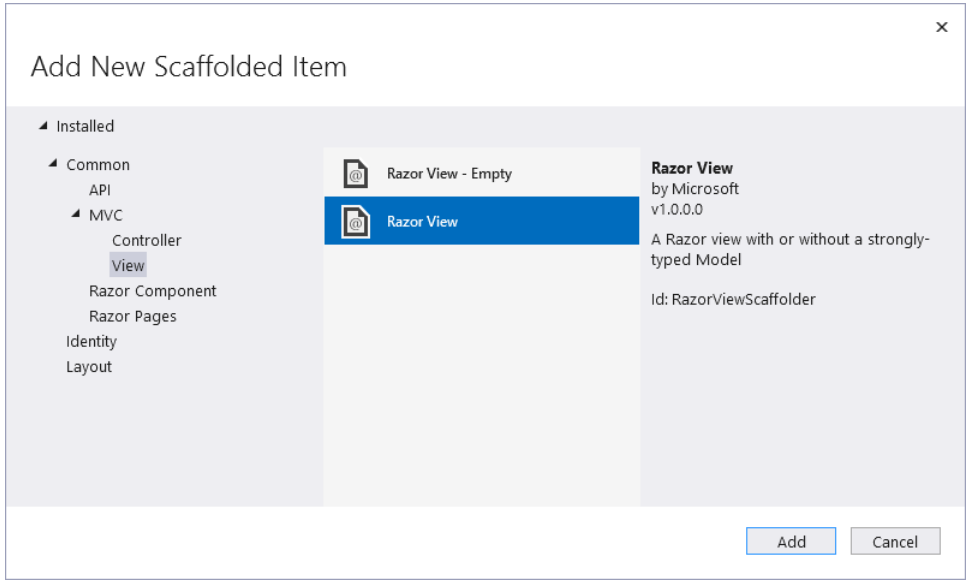

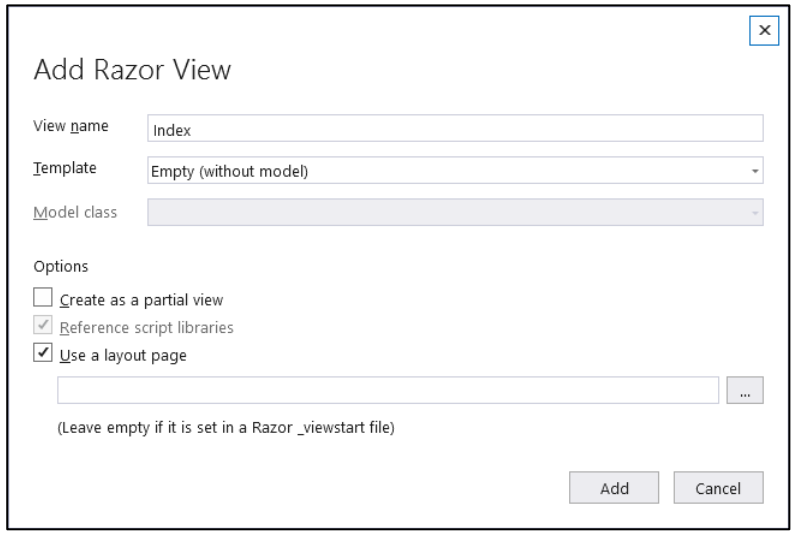

Folder Views/Pozdrav

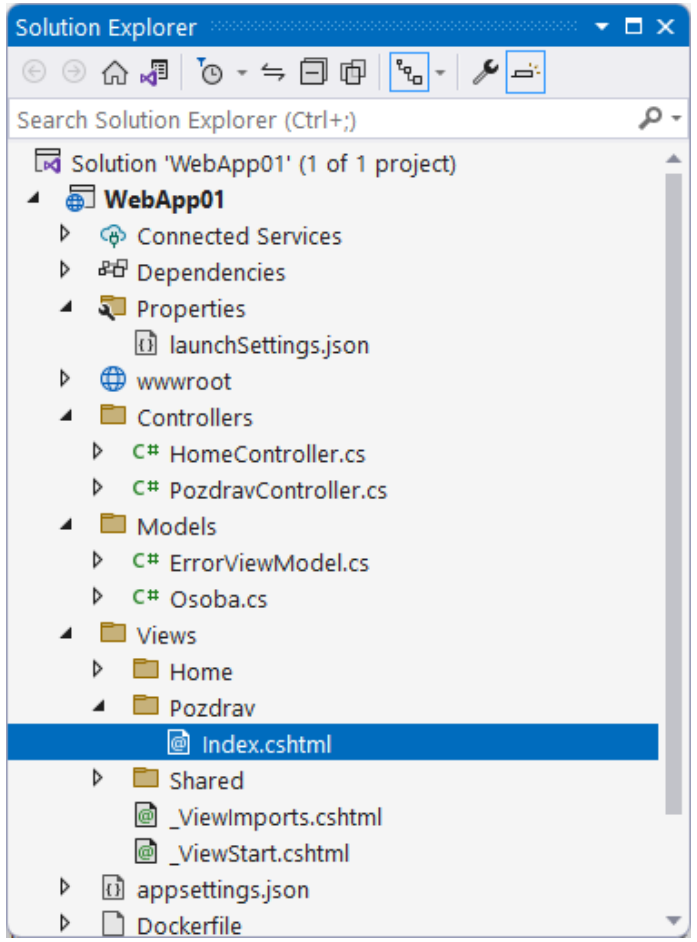

Index.cshtml klase PozdravController

```
@{
    ViewData["Title"] = "Pozdrav";
}

<h1>Pozdrav-Index</h1>

<div class="row">
    <div class="col-6">
        @ViewBag.Poruka
        <br />
        <a href="/Home/Index">Pocetna</a>
    </div>

</div>
```

Poziv Index akcione metode klase PozdravController posredstvom url adrese

http://localhost:5000/pozdrav/index

http://localhost:5000/pozdrav

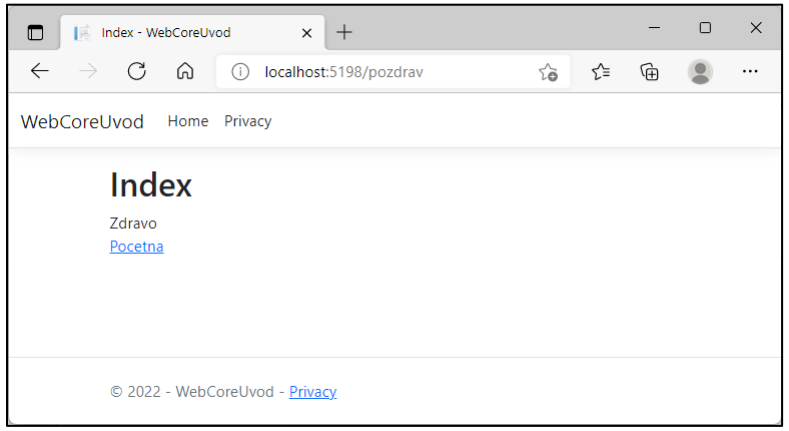

Akciona metoda Pozdrav1 PozdravController klase

```
public IActionResult Pozdrav1(int id = 1)
{
    ViewBag.BrojPonavljanja = id;
    ViewBag.Poruka = "Dobar dan";
    return View();
}
```

Kreiranje pogleda Pozdrav1

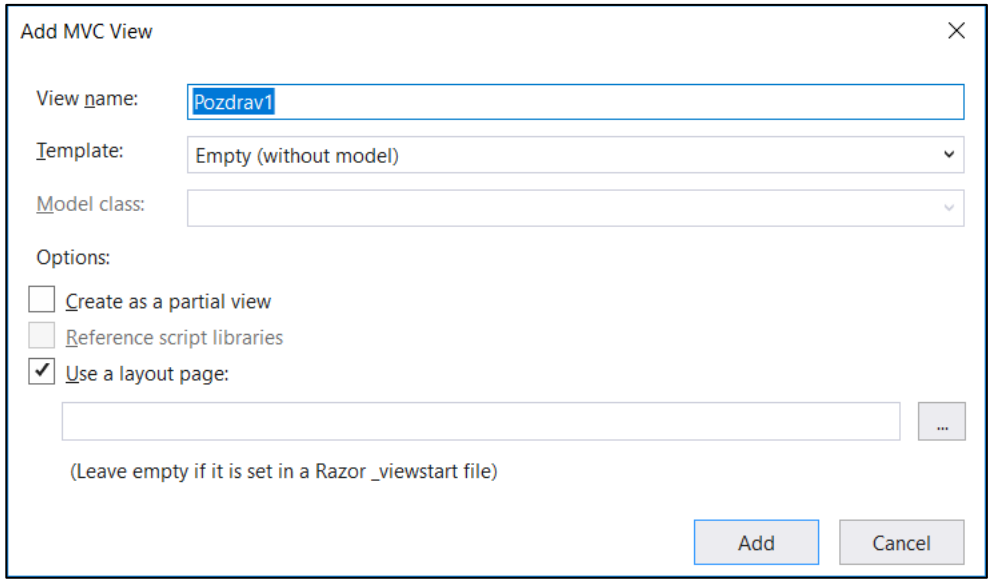

Pogled Pozdrav1.cshtml

```
@{
    ViewData["Title"] = "Pozdrav1";
}

<h1>Pozdrav1</h1>

<div>
    <ul>
        @for (int i = 0; i < ViewBag.BrojPonavljanja; i++)
        {
            <li>@ViewBag.Poruka</li>
        }
    </ul>
</div>
```

Poziv Pozdrav1 akcione metode

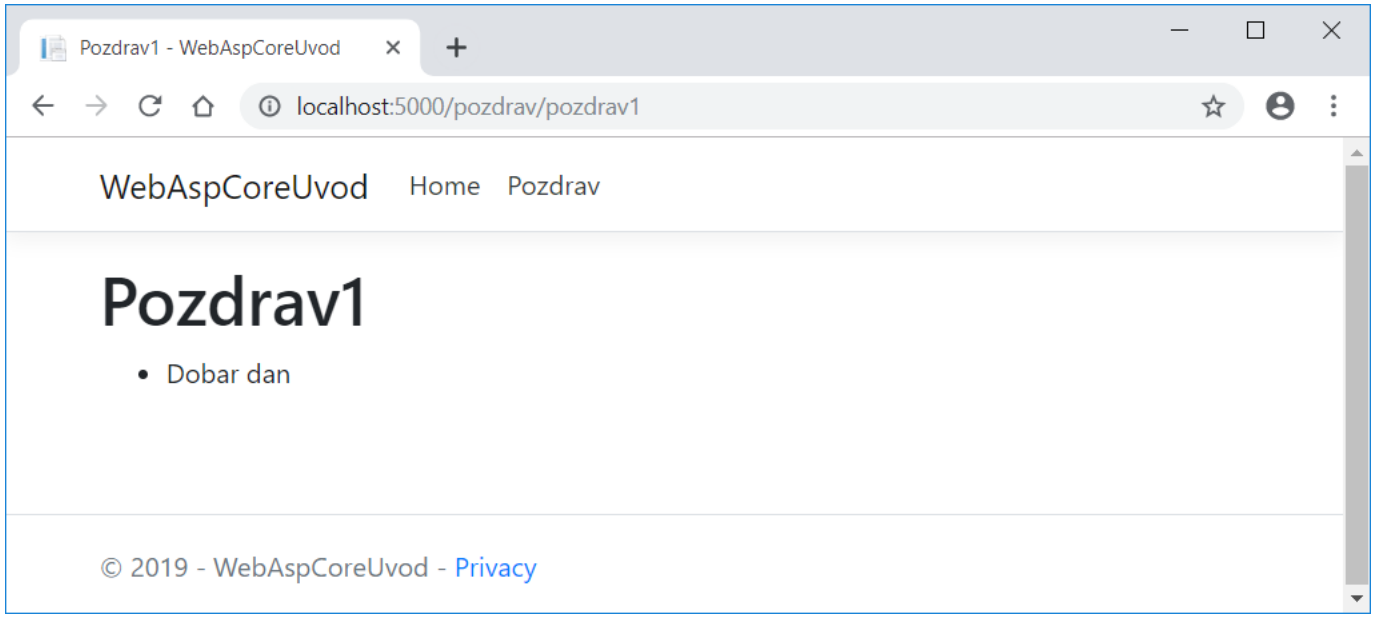

Prosledjivanje parametara akcionoj metodi-1

http://localhost:5000/pozdrav/pozdrav1/5

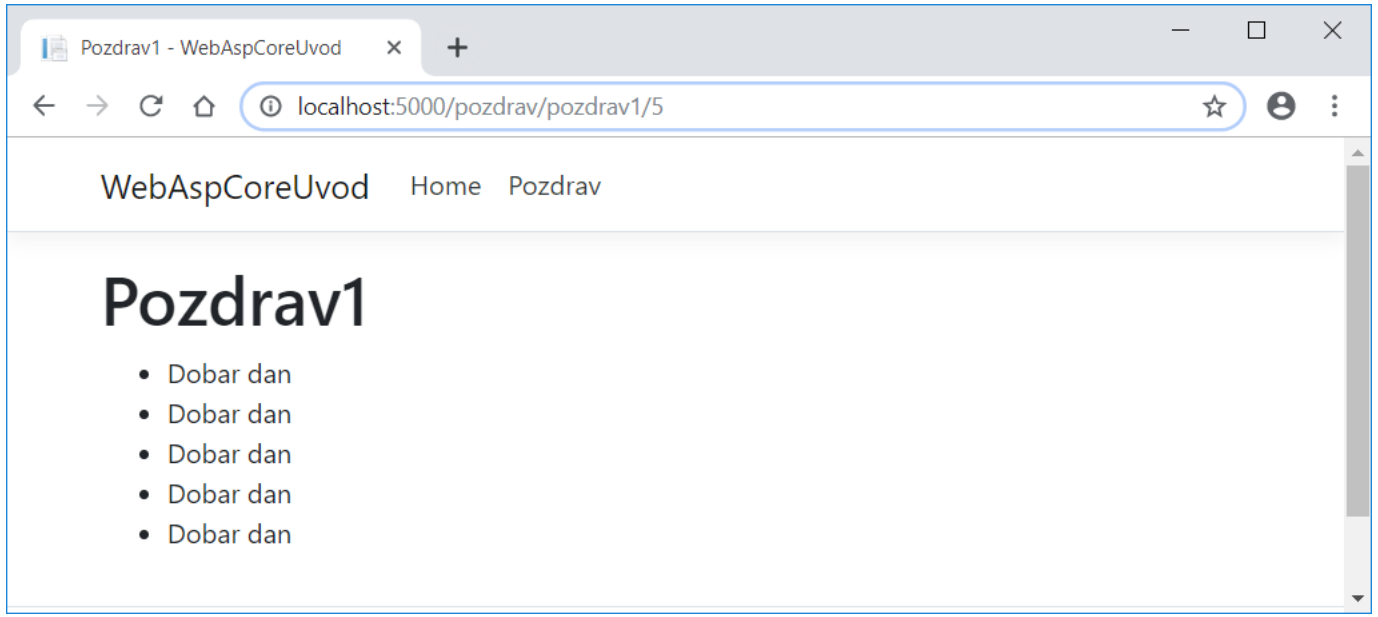

Korišćenje query stringa

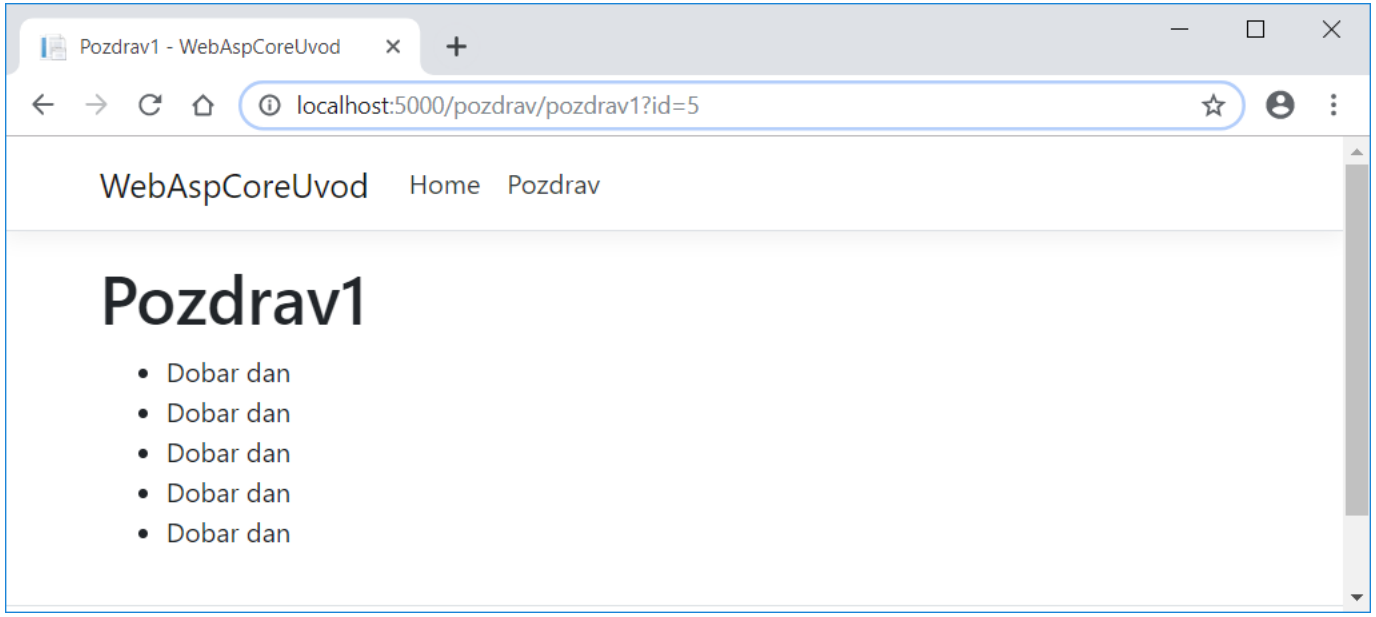

http://localhost:5000/pozdrav/pozdrav1?id=5

Pitanje 1

Servisi u terminologiji ASP.NET Core web aplikacija su:

a. Klase ASP.NET Core web aplikacije koje zavise od drugih klasa
b. Klase izvedene iz klase Controller
c. Klase od kojih zavise druge klase ASP.NET Core web aplikacije

Odgovor: c

Pitanje 2

Registracija servisa - dodavanje servisa u kolekciju servisa aplikacije kod ASP.NET Core 6 aplikacija, vrši se unutar

a. Fajla Program.cs
b. Fajla appsettings.json
c. Fajla launchsettings.cs

Odgovor: a

Pitanje 3

Protočna obrada HTTP zahteva se kod ASP.NET Core 7 web aplikacija se konfiguriše unutar :

a. Fajla Program.cs
b. Fajla appsettings.json
c. Fajla launchsettings.cs

Odgovor: a

Pitanje 4

ASP.NET Core web aplikacija ima ugrađen Dependency Injection kontejner koji

a. Ubacuje objekat klase servisa u zavisnu klasu
b. Ubacuje pogled u ASP.NET Core web aplikaciju
c. Ubacuje kontroler u ASP.NET Core web aplikaciju

Odgovor: a

Pitanje 5

Statički fajlovi kod ASP.NET Core web aplikacija čuvaju se unutar podfoldera sledećeg foldera:

a. Models
b. Data
c. wwwroot

Odgovor: c